

Az egészséges önkritika jele az a felirat, amely szerint Turiján átlag 9 dinárt költ egy személy könyvre és 404 dinárt alkoholra évente. Milyen lehet a helyzet a többi faluban? . . .

A kiállításnak nagy sikere volt. A környező falvakból sok paraszt jött be társaik kiállítását megnézni. Jovan Popović az ismert vojvodinai író sikerült előadást tartott a könyv fontosságáról és jelentőségéről.

A két fenti kiállítás példaként szerepelhetne falvaink előtt, hogy milyen úton kell haladniuk. Mindkét faluban együtt dolgoztak a paraszttal a becsületös parasztszármazású fiatal intellektuálisok is, akik nem szakadtak el a rőtől, nem szegyenlik paraszti származásukat és becsületcs mellállással segítenek sárbaragadt falujukat felvilágosítani.

Molnár Ilona

M. P. Muszorgszki születésének századik évfordulójára. (1839 márc. 29.)

P. M. Muszorgszki a múlt század zenei életének egyik legjellegzetesebb alakja. Ugyanazt a feladatot tűzte a zenei alkotás elé, amit a 19-ik század orosz irodalma: a haladó társadalmi és politikai törekvések kifejezését. Közvetlenül a jobbágyság felszabadulása utáni időkben, az orosz élet sorsdöntő korában élt. A kor legnagyobb szellemi vezéreivel állott összeköttetésben, előharcosa volt a haladásnak és egy igazságosabb rendszernek. Eszmeileg a „narodnyákok“ (a parasztpárt forradalmi mozgalma) legelőrehaladottabb részéhez állott legközelebb. De Muszorgszki művészetében, különleges tehetségének hatalmas erejével ezeknél sokkal tovább ment. Az összes addigi hagyományokkal szakítva, számos jeles orosz zeneszerző közül ő az egyedüli, aki fel fogásának végső következtetéseit le merte vonni. Míg a többiek a népi zene kifejezését, a népdalok és népmesék felhasználásában látták, addig M. a népi zenében a

nép, a falu és város dolgozóinak megszólaltatására törekszik. Főműveiben, így a „Boris Godunov“ és „Hovanscsina“ zenedrámáiban mint dalaiban, akár egyéneiben, akár együttesen szinte csodálatos erővel és őszinteséggel maga a nép szólal meg. Parasztok, a város és falu szegényei, a hatalmasok csendőreikkel, kocsmárosok, csavargók és alkoholisták a végtelen elnyomatást és a folyamatban lévő társadalmi átalakulást jellemző alakoknak egész sorozata vonul keresztül művein.

Amikor M. zenei alkotásának tárgyául ezeket az alakokat és a meg nem szépített orosz valóságot vette, egészen új művészi eszközökhöz kellett folyamodnia. Ezzel a zenei alkotás terén nem csak új utakat nyitott, mellyel fél századdal előre, szinte látnoki erővel megérezte a fejlődés további vonalát, hanem megalapítója egy eddig még ismeretlen szociális típusnak, mely eddig még sohasem szólt meg a zenében: a munkásosztálynak.

A következetesség, mellyel M. elgondolásainak megvalósításához kezdett olyan környezetben, mely ezt a művészetet, osztályhelyzeténél fogva sohasem érthette meg, végzetes következményekkel járt a nagy művész sorsára és alkotásaira. A nyomor és szenvedés lejtőjén mind mélyebbre taszítva, korábbi barátaitól elhagyva, súlyos betegen egy katonai kórházba kerül és itt hal meg 1881-ben. Úgy sorsára, mint az akkori társadalmi viszonyokra jellemző, hogy a művészt, mint tisztit szolgát vezették be a kórház beteg-névsorába.

De a nagy alkotó harcos sorsa a halállal még nem fejeződött be. A „jó barátok“, akik életében támadták, tudatlan és bukott művésznek nevezték, egyszeriben rájöttek, hogy műveit meg kell „örizni.“ Tették ezt pedig úgy, hogy alaposan „kijavították“, eltorzították. És még azzal sem elégedtek meg, hogy műveiből a legértékesebb, művészi eltávoztassák, hanem a zeneművészet szempontjából egé-

szen új eszmei és esztétikai törekveseket is elferdítették.

A kultúrvilág M. műveit egész napjainkig ilyen elferdített, meghamisított formában ismeri. Teljes egészében egyedül Oroszországban, Prágában, Párisban, Londonban pedig néhány előadásból ismerte meg a közönség M. meghamisított műveinek nagyságát. Ez mutatta meg teljes mértékben, hogy a lángeszű szerző az akkor még gyenge, de ma már megizmosodott munkásszáig addig ismeretlen művészi utain haladt.

Zala J.

Könyvszemle

Darvas József: Egy paraszt család története. Ez a könyv, mely joggal tarthat igényt arra, hogy nemcsak irodalmi szempontból, hanem mint tudományos törekvést is legkomolyabban vegyék, tanúbizonyossága a tőkés országok földműves-tömegeiben, „paraszttségében“ beálló nagy változásnak, a bennük határczottan meginduló kulturális, szellemi munkának. A „régii öregek“, a jobbágy ivadékok „kiszolgáltatottsági“ érzése a természettel és a „legkegyelmesebb földes urasággal“ szemben foszla dözik, a saját ügyre eszmélással kapcsolatban értelmiségi csoport alakul ki, vállalván az adatgyűjtés, kutatás és a tudományos földmunka munkáját, mely a jövő kialakításához, a helyes út megtalálásához feltétlenül szükséges. Jellemző, hogy ezek a — legjobb értelemben vett — „szellemi“ munkások (akiket azonban gyakran nehéz megkülönböztetni az egyszerű falusi emberektől, annyira egyek velük életvitelben, sorsban) rendszerint a rétegekre különülő falusi társadalom földműves szegény rétegében gyökeredzenek és erősen e réteg szempontjainak hatása alatt tekintik át a parasztság múltját és jelenét (ha a jövő tekintetében nem is jutnak el mindig következetes osztálytávlatokig).

„Az egész parasztság történelmi sorsának élénk villantatása“ körüli Darvas József előtt több kiváló történész, politikai író munkálkodott, legalább is a tárgy egyes részleteiben (hogy csak Grünwald Bélát, Acsády Ignácot, Szabó Erynt említsük meg.) Darvas sokat merít e kiváló munkákból. Azonban a szegényparaszt eredetű és szemléletű D. J. könyve koncepciójában valami egészen más, mint amit történész elődei hoztak: annak egyenes folytatása és mégis sajátosan új. Mondhatnók új idők új dalainak egyenértéke a történelmi anyaggyűjtés területén. A családi gyökér az író új érdekes tárgyra és tárgyösszefoglalásra vezette: a földművesi családtörténetre, — persze olyanra, mely az egész parasztság történelmi sorsának jelképe legyen. Az új koncepció új hangot és előadásmódot jelent; életmeleg és együttérző közvetlenséget az előadottakban a tudományos elvekhez és szinthez való szigorú ragoszkodás mellett.

D. J. tehát zsellér család gyermeke. Apja a világháborúban elcsett, és úgy volt, hogy küzködő anyja mellől elkerülve ő is úgy folytatja majd, mint bátvái és földmunkás lesz. Ötödik elemiben új derék, tanítója meglátja benne a tehetséget, és rábeszéli anyját, hogy adják polgári iskolába, majd tanítóképzőbe. Irtózatosan nehéz küzdelembe került, míg végre a fiatalember ócskapiacra vásárolt nagy-csónak cipőben, cájgnadrágban, anyjának levetett — még hozzá madzaggal megkötött harisnyában beállíthatott az intézetbe; hasonló, szinte reménytelen küzdelem volt, míg „piperkőc“ tanulófarsai megvetésétől és tanárai részvétlenségétől kisérvé elvégezte a tanítóképzőt. Aztán módja akadt, hogy hozzájusson az okmányokhoz, feljegyzésekhez, melyekre családja múltjának felkutatását alapíthatta.

Apjának családjáról nem tudhatott meg semmit. Az amolyan „clái béres“ volt, affajta nyomorvidékről „gyütt-ment ember“ amelyet bandaseregben hoztak az orosz ízi gazdaparasztkok az 1892-es